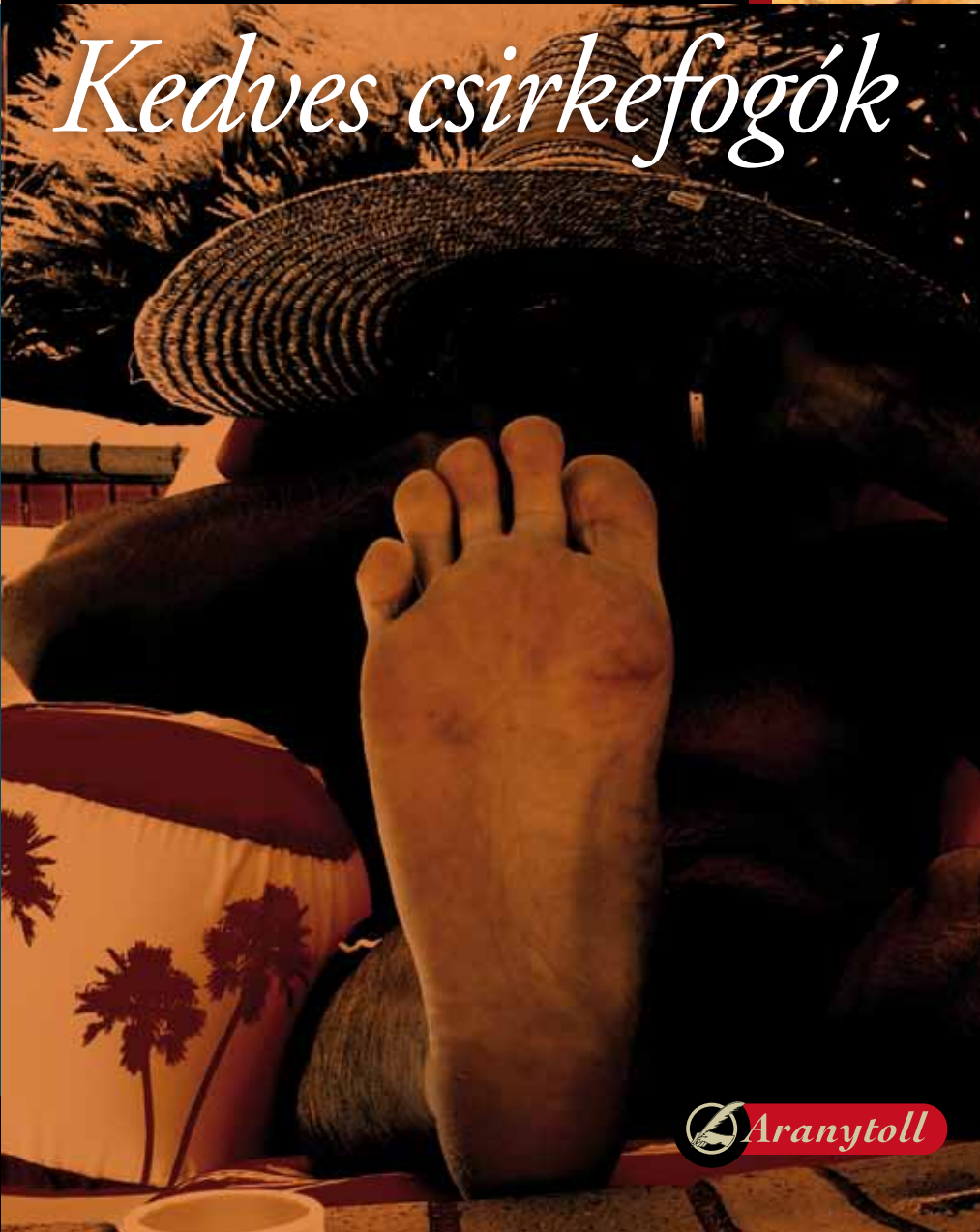

John
STEINBECK

Kedves csirkefogók

 Aranytoll

John Steinbeck

**KEDVES
CSIRKEFOGÓK**

Fordította: Gál Zsuzsa

Aranytoll kötetek
Szeged, 2009

Amikor ezt a könyvet megírtam, eszembe sem jutott, hogy a paisanók különös, furcsa, kifosztott vagy szerencsétlen emberek. Egyszerűen emberek, akiket ismerek és szeretek, emberek, akik teljesen beleolvadnak környezetükbe. Ezt nevezik általában filozofikus hajlamnak, s ez nemes dolog.

Ha tudtam volna, hogy rendkívülinek ítélik meg alakjaimat és történetüket, azt hiszem, sosem írtam volna meg.

Emlékszem egy kisfiúra, iskolatársam volt. Piojónak hívtuk. Csinos, kedves, barna gyerek volt, apátlan, anyátlan árva. Nővére gondozta, akit mindnyájan szerettünk és csodáltunk. Nagy tisztelettel „hölgy”-nek neveztük. Neki volt a legvirulóbb arca az egész városban, s néhanapján paradicsomos szendvicset kaptunk tőle. A kis házban, hol Piojónk lakott nővérével, a „hölgygel”, a vízcsap letört. Helyét fadugó pótolta, nehogy a csőből mindig csorogjon a víz. A főző- és ivóvizet a toalettről hordták. Erre a célra egy ónból készült merítőkanalat használtak. Ha a víz elfogyott, csak meg kellett rántani a toalett fogantyúját, s újra megtelt a medence. Egyébként a toalettet senki sem használhatta általánosan bevett módján. S egyszer, amikor egy sereg békaporontyot telepítettünk a medencébe, a „hölgy” a pokolba kívánt bennünket, és a békákat a kanálisba öntötte.

Lehet, hogy ez utálatos szokás volt – én nem tartom annak. Lehet, hogy furcsa szokás, isten tudja... Engem hosszú évekig mély megilletődéssel töltött el, s még ma sem tartom a „hölgyet” prostituálnak (ocsmány szó!), s eszembe sem jut, hogy a Piojo sok csinos „nagybátyja”, akiktől néha aprópénzt kaptunk, a szeretője volt.

Mindaz, amit eddig elmondtam, oda lyukad ki, hogy ez egyáltalában nem bevezetés, hanem inkább végső következtetés. Hiszen azért írtam ezeket a történeteket, mert igazak, és szeretem őket. Az irodalmi tévelygőknek pedig meg kell barátkozniuk ezzel a néppel, ezekkel a parlagi hercegnőkkel, mert egy egész fajta örömet és bánatát hordozzák magukban. Ezeket a történeteket elmondtam, nem szívhatom már vissza. De soha többé nem szolgáltatom ki az „illem” illetéktelen bírálatának ezeket a jószívű, mosolygó, becsületes szándékú és őszinte tekintetű embereket, akikben az udvariasságon túlnő a szívéllyesség. Ha e néhány történettel ártottam volna nekik, szívből sajnálom, ígérem, soha többé nem teszem.

Adiós, Monte
1937. június
John Steinbeck

Bevezetés

Dannyról, Danny házáról és Danny barátairól szól ez a történet, és arról, hogy miképpen lett ez a három egyetlen fogalommá. S ha Danny Tortilla Flat-i házáról beszélünk, nem egy fehér, mészvakolatú, vadrózsával rendezetlenül befuttatott faalkotmányt értünk alatta. Nem. Ha Danny házáról beszélünk, tudjuk, hogy arra az egységre kell gondolnunk, amelynek részei emberek, akikből kedvesség, öröm, emberszeretet s végül, titokzatos szomorúság árad. Mert Danny háza hasonlatos a Kerek Asztalhoz, és Danny barátai a Kerek Asztal lovagjaihoz.¹ És ez a történet éppen azt meséli el, hogy jött létre ez az egység, hogy virágzott ki s nőtt egyetlen szép és bölcs szervezetté. Elmondja Danny barátainak kalandjait, jótetteit, gondolatait és céljait. S végül elmeséli azt is, hogy veszett el a talizmán, s hogy hullt szét a szövetség.

Montereyben, ebben az ősi kaliforniai városkában jól ismerik ezeket a történeteket, gyakran elmondogatják, s néhányszor föl is dolgozták már. Mégis fontos, hogy papírra vessük, nehogy a jövő tudósai, hallván a legendát, azt mondhassák, amit Arthurról, Rollandról vagy Robin Hoodról: Danny nem létezett, sem

¹ Arthur legendás brit király tizenkét lovagja kerek asztalnál étkezett, ami mindnyájuk egyenlőségét jelképezte.

a barátai, sem a háza. Danny természeti istenség, s barátai a szél, az ég és a nap primitív jelképei.

Ezzel a történettel örök időkre le akarom törölni a gúnyos mosolyt a vaskalapos tudósok ajkáról.

Monterey egy domb lejtőjén terül el. Alatta kéklő tengeröböl, mögötte sötét fenyőerdő. A város alsó végén amerikaiak, olaszok, halászok és a halak szakértői laknak, de a dombtetőn, ahol város és erdő összeolvad, hol az utcákat nem szennyezi még aszfalt, és az útkereszteződéseken nem hivalkodik utcalámpa, ott húzódnak meg Monterey őslakói, mint Walesben a régi britek. Ők a paisanók.

Vén faházikókban, gazos udvarokban laknak, s az erdő fenyőfái védőn állnak házaik körül. A paisanókat nem mocskolta még be a kalmárszellem s az amerikai üzletieség sok bonyolult módszere. S mivel semmi ellopható, hasznosítható vagy elzálogosítható vagyontárggyal nem rendelkeznek, ez a módszer nem is igen támadhatta meg őket.

Mi hát a paisano? Spanyol, indián, mexikói és kaukázusi vérkeverék. Ősei száz-kétszáz éve élnek Kaliforniában. Angolul is, spanyolul is paisano tájszóval beszél. Ha faji hovatarozása felől érdeklődik az ember, méltatlankodva hivatkozik tiszta spanyol vérére; felgyűri ingujját, s megmutatja, hogy karjának belső fele majdnem hófehér. Arcszínét, mely a jól kiszívott tajtékpipához hasonlít, a napsütés rovására írja. Ez a paisano Monterey magaslati részében lakik, melyet Tortilla Flatnek hívnak, bár egyáltalán nem nevezhető síknak.

Danny barátunk paisano volt. Tortilla Flaten nőtt fel, ahol mindenki szerette, bár egyáltalán nem különbözött a többi sivalkodó Tortilla Flat-i gyermektől. Vér szerint vagy mendemondák alapján majdnem minden családhoz rokoni szálak fűzték. Nagypaja, aki két kis házacskát örökölt Tortilla Flaten, roppant tekintélynek örvendett vagyona miatt. Ha a siheder Danny szívesebben aludt az erdőben, dolgozott idegen gazdaságban, vagy meg nem

engedett módon szerezte meg enni- és innivalóját, ez nem azért történt, mintha nem lettek volna befolyásos kapcsolatai. Apró, fekete, szemfüles kölyök volt. Huszonöt éves korára lába szépen hozzáidomult a ló oldalának görbületéhez.

Éppen mikor huszonöt éves lett, üzenték meg a hadat Németországnak. D annynek és cimborájának, Pilonnak (Pilon egyébként üzletet megpecsételő áldomást jelent) épp két gallon bora volt, mikor a háború hírért meghallották. Big Joe Portagee a fák között észrevette az üvegek csillogását, és csatlakozott Dannyhez és Pilonhoz.

Ahogy a bor fogyott a palackokból, úgy nőtt a hazafiasság a három emberben. S mikor a bor teljesen elfogyott, bajtársiasan, kart karba öltve lesétáltak a dombról Montereybe. Egy sorozóhivatal előtt hangosan éltették Amerikát, és a legrosszabbakat kívánták Németországnak. Addig fenyegették üvöltve Németországot, míg végre a sorozó őrmester is fölébredt, fölvette uniformisát, és kiment az utcára, hogy lecsendesítse a hangoskodókat. Mindjárt be is sorozta őket.

Fölállította íróasztalával szemben a három embert. Mindent tudtak igazolni, csak józanságukat nem. Az őrmester Pilonnal kezdte meg a kihallgatást.

– Melyik fegyvernemhez akarsz kerülni?

– Nekem ugyan átkozottul mindegy – mondta vidáman Pilon.

– No, éppilyen emberek kellene nekünk a gyalogságnál. – És Pilon bejegyezte gyalogosnak.

Azután Big Joe-hoz fordult, aki erre egyszeriben kijózanodott.

– Te hová akarsz menni?

– Haza – nyögte kényszeredetten Big Joe.

Az őrmester őt is a gyalogsághoz osztotta be. Végül Dannynél állapotodott meg, aki már állva elaludt.

– Te mit akarsz?

– Mi?

– Milyen fegyvernemet választasz?

- Mi az, hogy fegyvernem?
- Mihez értesz?
- Én? Mindenhez.
- Mi a foglalkozásod?
- Már hogy az enyém? Öszvérhajcsár.
- Igazán? És hány öszvért tudsz elhajtani?

Danny bizonytalanul, de hivatásának tudatában hajolt az őrmesterhez.

- Miért? Hányat kellene?
- Úgy harmincezret – felelte az őrmester.
- Szedje össze őket! – mondta széles mozdulattal Danny.

Így került Danny Texasba, ahol a háború ideje alatt öszvéreket tört be. Pilon Oregonba masírozott a gyalogsággal, és Big Joe, mint később kiderült, börtönbe került.

1

*Danny hazakerül a háborúból, belecsoppen az örökségbe,
és megfogadja, hogy gyámolítja a rászorulókat*

Amikor Danny a hadseregből hazatért, megtudta, hogy örökölt, és birtokos lett. A viejo, azaz a nagyapa meghalt, és két Tortilla Flat-i házacskáját Dannyre hagyományozta.

Dannyt a birtokkal járó felelősség kissé lesújtotta. Mielőtt még ingatlana után nézett volna, vett egy gallon vörösborot, s jó részét egymagában el is fogyasztotta. Ezzel felelősségének súlya eltűnt, s rosszabbik énje kerekedett fölül. Rikoltozott, összetört néhány széket az Alvarado Streeten levő tekepályán, és két rövid, de dicsőséges verekedést hajtott végre. Ennek ellenére nem kellett nagyobb föltűnést. Végül is a partra botladozott, hol az olasz halászok éppen tengerre szálltak csónakjaikon.

Dannyben felülkerekedett a faji ellenszenv. Megfenyegette a halászokat, „olasz basztardoknak”, „szigetlakó börtöntölteléknek” és „kutya fiaknak” nevezte őket.

– Chinga tu madre, Piojo – kiáltotta oda nekik.

Orrát piszkálta, és trágár mozdulatokat mutatott. A halászok csak vigyorogtak, és tartották az evezőt.

– Hello, Danny! – kiáltottak vissza. – Mikor jöttél meg? Gyere le estére! Van borunk!

Danny még dühösebb lett.

– Pon un condo a la cabeza – ordította a halászok felé.

– Isten áldjon, Danny! – kiáltoztak az olaszok. – Estére aztán lássunk ám!

Bemásztak kis csónakjukba, kiveztek a mély vízre, aztán begyújtották a motort, és elszáguhdottak.

Danny sértve érezte magát. Visszaballagott az Alvarado Streetre, amerre ment, beverte az ablakokat, de már a második háztömbnél rendőrkézre került. Nagy törvénytisztelő volt, ezért szépen elment a rendőrrel. Ha nem éppen a németek elleni dicsőséges háborúból jön vissza, hat hónapra ítélik, így csak harminc napot kapott.

Danny barátunk tehát egy hónapig Monterey városi fogdájának priccsén csücsült. Néha trágár ábrákat karmolt a falra, máskor meg katonai dicsőségére gondolt. Nehezen telt az idő. Hébe-hóba egy kis italt csempésztek be neki éjszaka, de Montereyben erkölcsösen éltek az emberek, és Danny jobbára egyedül volt. A poloskák eleinte zavarták kissé, de mikor hozzászoktak, s ő is megszokta csípésüket, békén megfértek egymással.

Egy csúfondáros játékot eszelt ki. Fogott egy poloskát, a falhoz nyomta, aztán ceruzával kört rajzolt köréje, és elnevezte Clough polgármesternek. Aztán még néhányat fogott, s a városi tanács tagjairól keresztelte el őket. Rövid idő alatt kidíszítette az egész falat a helyi méltóságokról elnevezett poloskákkal. Fület, farkat, hatalmas orrot és szakállt rajzolt nekik, amivel alaposan megbotráncoztatta Tito Ralphot, a börtönőrt. De azért nem tett ellene panaszt, mert Danny sem a helyi igazságszervezet tagjait – holott ezek ítélték el –, sem a rendőrséget nem gúnyolta ki. Ó, Danny mérhetetlenül tisztelte a törvényt.

Egy éjszaka, amikor éppen üres volt a fogda, Tito Ralph belépett Danny cellájába, és két üveg bort hozott. Egy óra múlva

további borokért ment, és Danny is vele tartott. Unalmas volt már a börtönben. Torrellinél megvették a bort, és le is telepedtek, míg a kocsmáros ki nem dobta őket. Ezek után Danny fölment a hegyre a fenyőfák közé, s ott álomba is merült. Tito Ralph pedig visszatántorgott a börtönbe, és jelentést tett Danny szökéséről.

Mikor déltájban a ragyogó napsugár fölébresztette Dannyt, elhatározta, hogy napközben elrejtőzik az üldözés elől. El is futott, s a bozótba bújt. Úgy lapult a cserje közé, mint egy űzött róka. Este pedig, miután az íratlan törvényeknek eleget tett, előjött, és dolgai után indult.

Danny csak tiszta ügyekkel foglalkozott. Elment az egyik vendéglő hátsó bejáratához.

– Adj egy kis száraz kenyeret a kutyáimnak! – kérte meg a szakácsot, s míg a hiszékeny ember a kutyaeledel keresésébe mélyedt, Danny ellopott két szelet sonkát, négy tojást, egy báránybordát és egy légycsapót.

– Fizetnék is érte valamicskét – mondta.

– Ezért a hulladékért nem fizetsz semmit – mondta a szakács.

– Csak kidobtam volna, ha nem viszed el.

A lopás után Danny jobban kezdte érezni magát. Ha felületesen ítéljük meg a dolgokat, ártatlan volt. Visszament Torrellihez, a négy tojást, a báránybordát és a légycsapót odaadta egy vizes-pohárnyi grappáért, aztán visszatért az erdőbe, hogy elkészítse vacsoráját.

Az éjszaka sötét volt és párás. Mint puha fátyol lebegett a köd a sötét fenyők között. Danny leszegzett fővel sietett az erdő védelme alá. Egy rohanó alakot látott maga előtt, s ahogy a távolság fogyott, fölismerte régi barátjának, Pilonnak lépéseit. Danny nagylelkű ember volt, de eszébe jutott, hogy a két szelet sonkán és a tarisznya száraz kenyerén kívül minden élelmiszerét eladta.

– Nem veszem észre Pilon – határozta el. – Úgy megy, mint aki pulykasülttel és más hasonlókkal zabálta magát tele.

Danny ekkor vette csak észre, hogy Pilon különös gyöngédséggel fogja össze mellén a kabátját.

– Hé, Pilon, barátocskám! – kiáltott rá.

Pilon még gyorsabb futásba kezdett. Danny is ügetésbe fogott.

– Pilon, kis barátom, hová ilyen sietve?

Pilon belenyugodott a változhatatlanba, és bevárta. Danny óvatosan közeledett hozzá, de hangja lelkesen csengett.

– Téged kereslek, legdrágább, angyali barátom, mert amint látod, két hatalmas szeletet hoztam Isten tulajdon sertéséből s egy zsák puha, fehér kenyeret. Részesülj nagylelkűségemben, Pilon, te kis gombóc!

Pilon vállat vont.

– Ahogy akarod – mondta érzéketlenül, és együtt bandukoltak beljebb az erdőbe. Pilon zavarban volt. Végre megállt, és szembefordult barátjával.

– Danny – kérdezte szomorúan –, honnan tudtad, hogy egy üveg brandyt viszek a kabátom alatt?

– Brandy? – kiáltott föl Danny. – Brandyd van? Biztosan valami szegény, öreg, beteg asszonynak viszed – mondta. – Vagy az Úr Jézusnak szerezted be, ha újból le találna szállni a földre. Ki vagyok én, a te gyarló barátod, hogy meg tudjam ítélni e brandy rendeltetését? Még abban sem vagyok bizonyos, hogy tényleg megvan. Különbén is, nem vagyok szomjas. Hozzá se nyúlok a brandydehez. Szívesen vendégül látlak a disznószeletre, de ami a brandyt illeti, az a tiéd.

Pilon elkomorodva felelt.

– Danny, fele-fele alapon megosztom veled. De kötelességem, hogy vigyázzak, nehogy megidd az egészset.

Danny nem feszegette tovább a dolgot.

– Ezen a tisztáson megsütöm a sertésszeletet. A brandyt tedd le ide! Itt legalább látjuk, és egymást is...

Tűzet raktak, megsütötték a sonkát, és megették hozzá a száraz kenyeret. A brandy gyorsan apadt az üvegben. Étkezés után

leheveredtek a tűz mellé, és gyönyörrel szívták a palack tartalmát, mint fáradt méhecskék a mézet. A köd közben leereszkedett rájuk, és bepermetezte kabátjukat. Fölöttük a szél szomorúan sóhajtozott a fenyőágak között.

Csakhamar elhagyatottság érzése támadta meg őket. És Danny elvesztett barátaira gondolt.

– Hol van Arthur Morales? – kérdezte Danny tenyerét kifordítva, heves mozdulattal.

– Meghalt Franciaországban – adta meg önmagának a feleletet. Tenyerét lefelé fordította, karja reménytelenül lehullt.

– Meghalt a hazáért. Idegen földön. Akik sírja mellett elmennek, nem tudják, hogy Arthur Morales nyugszik ott.

Megint fölemelte a kezét.

– Hol van Pablo, az a jóságos ember?

– Börtönben – felelte Pilon. – Libát lopott, s a cserjésben rejtette el. A lúd megcsípte, Pablo erre felkiáltott, így fogták el. Most hat hónapig a börtönben csücsül.

Danny felsóhajtott, aztán más tárgyra tért, mert belátta, hogy tékozló módon kimerítette az egyetlen ismeretkört, amit szónokiasabban is elmondhatott volna. De a magány még mindig fogva tartotta, valamiképpen le kellett vezetni.

– Itt ülünk – kezdte végül is.

– ...megtört szívvel – folytatta Pilon dallamosan.

– Nem, ez nem vers – szólt Danny. – Itt ülünk otthontalanul. Életünket áldoztuk hazánkért, s most nincs tető a fejünk felett.

– És sose volt – egészítette ki Pilon.

Danny elábrándozva ivott, de Pilon megfogta a könyökét, és elvette tőle az üveget.

– Erről jut eszembe annak az embernek a története, akinek két nyilvánosháza volt...

Ebben a pillanatban leesett az álla.

– Pilon – kiáltotta –, Pilon! Kis, kövér kacsa komám! Majd elefelejttem! Hiszen én örököltem! Két házam van!

– Nyilvánosház? – kérdezte fölcskillanó reménnyel Pilon. Majd így folytatta: – Részeg vagy és hazudsz.

– Nem, Pilon! Igazat beszélek. A vője meghalt. Én vagyok az örököse, én, a legkedvesebb unoka.

– Te vagy az egyetlen unoka – mondta tárgyilagosan Pilon.
– Hol vannak azok a házak?

– Ismerted a vője házát Tortilla Flaten, Pilon?

– Montereyben?

– Igen, itt Tortilla Flaten.

– Aztán jó karban vannak?

– Mit tudom én? Hisz azt is elfelejtettem, hogy örököltem.

Pilon csendesen, elmélázva ült. Arca egyre jobban elkomorult. Egy marék fenyőtűt dobott a tűzre, nézte, amint a lángok dühödten belekapnak, aztán elhamvadnak. Sokáig mélységes aggodalommal figyelte Danny arcát, majd újra és újra hangosan felsóhajtott.

– Szóval vége – mondta búsan. – Beteljesült az idő. Barátaid majd szomorkodnak, de szomorúságukból nem fakad semmi.

Danny letette a palackot, Pilon fölemelte, és kabátzsebébe csúsztatta.

– Minek van vége? – kérdezte meg most Danny. – Mire gondolsz?

– Nem ez az első eset – folytatta Pilon. – Amikor valaki szegény, azt gondolja: „Ha pénzem volna, megosztanám jó cimboráimmal.” De ahogy a pénz beköszönt, úgy száll el a kegyes szándék. Veled is így lesz, egykori barátom. Barátaid fölé emelkedtél. Vagyonos ember vagy. Majd szépen elfelejted azokat, akik mindent megosztottak veled, még a brandyjüket is.

Szavai Danny lelkébe markoltak.

– Soha! – kiáltotta. – Sosem felejtek el, Pilon.

– Ezt csak most hiszed – mondta hidegen Pilon. – De majd ha két házban is alhatsz, meglátod, Pilon szegény paisano lesz, te meg a polgármesterrel ebédelsz.

Danny tétova mozdulattal állt föl, és nekitámaszkodott egy fának.

– Pilon, esküszöm, ami az enyém, a tied is. Amíg nekem házam lesz, neked is lesz. Adj egy kortyot!

– Majd ha látom, elhiszem – mondta Pilon kissé bátortalanabban. – Új világcsoda lenne, ha csakugyan így történék. Ezer mérföldnyi távolságból is csodájára járnak majd az emberek. Egyébként az üveg üres.

2

*Pilont a hatalomvágy arra csábítja,
hogy visszautasítsa Danny vendégszeretét*

Az ügyvéd otthagya őket a második ház kapujában. Beült Fordjába, és ledöcögött a dombról Monterey felé.

Danny és Pilon a festetlen deszkakerítés előtt állt, és csodálkozva bámulta az alacsony, fehérre meszelt, vén házacskát, amelynek ablakai függöny nélkül, üresen és vakon pislogtak. De a tornácon hatalmas kasztíliai rózsa nyílt, s a gaz között, a ház előtti kis kertben, nagyapó gerániumai virágoztak.

– Ez a jobbik a kettő közül – mondta Pilon –, nagyobb is, mint a másik.

Danny új tolvajkulcsot tartott a kezében. Lábujjhegyen lépett az omladozó pitvarba, és kinyitotta az ajtót. A lakószoba olyan volt, mint a viejo idejében. A falon vörös rózsás kalendárium 1906-ból, selymes zászlócskák között Bob Evans közvitéz képe egy csatahajó fedélzetén, egy csokor fölszögezett papírrózsa, poros pirospaprika- és fokhagymafüzérek, kályha és törött hintaszékek egészítették ki a fölszerelést.

Pilon bekukucskált az ajtón.

– Három szoba – mondta akadozó lélegzettel –, ágy és tűzhely. Boldogok leszünk itt, Danny.

Danny óvatosan ment beljebb a házba. Keserű emlékei voltak a viefjóról. Pilon merészebb volt nála, a konyhába is bekukkantott.

– Hozok vizet – kiáltotta. Megcsavarta a vízcsapot. – Nincs víz, Danny. El kell menned a vízművekhez, hogy nyissák meg a vizet.

Csak álltak, és egymásra mosolyogtak. Pilon észrevette, hogy a birtok gondja lassan kiül Danny arcára. Ez az arc soha többé nem lesz gondtalan. Danny soha többé nem tör be ablakot, mert magának is törekeny ablakai vannak. Pilonnak igaza volt – barátai fölé emelkedett. Vállát kiegyenesítette, hogy ellen tudjon állni az élet bonyodalmainak. De mielőtt még örökre fölhagyott volna régi egyszerű életével, segélykiáltás tört elő lelkéből.

– Pilon – mondta szomorúan –, bár te örököltél volna, s én jönnék hozzád lakni!

Míg Danny a vízszolgáltatás ügyében Montereyben járt, Pilon a gazverte hátsó udvarban sétálgatott. Elaggott, árnyas gyümölcsfák voltak itt, bütykös és töredezett ágaik mutatták, hogy nem törődött velük senki. Néhány sátorszerű tyúkketrec hevert a gyom között. Itt egy halom rozsdás hordóabroncs, ott egy kupac hamu, egy elrothadt matrac. Pilon a kerítés fölött bekukkantott Mrs. Morales baromfiudvarába, s pillanatnyi elmélkedés után kis rést nyitott a kerítésen a tyúkoknak.

Biztosan szívesen fészkelnek majd a magas bozótban – gondolta kegyesen. Már azt is elhatározta, hogyan készít csapdát a kakasoknak, ha meg akarnák zavarni a kotlóstyúkokat.

Boldogok leszünk – gondolta megint.

Danny méltatlankodva tért vissza Montereyből.

– A vízművek letétet kérnek – mondta.

– Letétet?

– Igen. Három dollárt. Csak akkor indítják meg a vizet.

– Három dollár annyi, mint három gallon bor – mondta Pilon komolyan. – S ha ez elfogyott, kérünk egy csöbör vizet Mrs. Moralestől, a szomszédból.

– De nincsen három dollárunk borra.

– Tudom – mondta Pilon –, de talán kérhetnénk egy kis bort kölcsön Mrs. Moralestől.

A délután elmúlt.

– Holnap berendezkedünk – jelentette be Danny. – Holnap takarítunk és súrolunk. Te majd levágod a gázt, és a szemégtördörbe dobod a szemetet.

– A gázt? – kérdezte Pilon rémulten. – A gázt csak hagyjuk.

És kifejtette elméletét Mrs. Morales tyúkjairól.

Danny nyomban beleegyezett.

– Édes barátom, boldog vagyok, hogy együtt maradtunk. Ön szedek majd most valami kis tüzelőt, te meg szerezz valamit ebédre!

Pilon, brandyjére gondolva, tisztességtelennek találta ezt az ajánlatot.

Lekötelezettje lettem – gondolta keserűen. – Vége a szép szabadságnak. Rabszolga leszek ennél a zsidónál.

De azért elment, hogy ennivaló után nézzen.

Két háztömbbel odább, a fenyőerdő szélén rácsapott egy serdülőfélben levő kakaskára, mely az úton kapargált. Éppen abban a korban volt, mikor hangja már ércesedik, bár lába, nyaka, melle még csupasz. Talán mert kegyes hangulatban Mrs. Morales tyúkjaira gondolt, a kis kakas is nyomban elnyerte Pilon rokonszenvét. Lassan az erdő felé tartott, s a csirke előtte futkározott.

Szegény csupasz kis madár – elmélt Pilon –, hogy fázhat reggelenként, mikor harmat hull, és hideg még a hajnali levegő! A jóisten nem mindig jó a kis állatokhoz.

Itt szaladgálsz az utcán, kis csibe – fűzte tovább gondolatait. – Egyszer majd jön egy automobil, és elgázol; és még a legjobb eset számodra, ha azonnal megöl, de lehet, hogy csak a lábad

vagy a szárnyad töri el. Akkor aztán egész életedet nyomorékon tengetheted. Túl nehéz neked ez az élet, madárkám.

Lassan és óvatosan haladt előre. A csirke olykor megpróbált visszafordulni, de Pilon mindenütt útját állotta. Végül is eltűnt az erdőben, s Pilon utánaballagott.

Dicséretére legyen mondva, a csirke egy keserves hangot se hallatott a sűrűben. Hisz leélhette volna életét Pilon jövődöleése szerint nyomorúságosan is. Így békességben, de legalábbis nyugodtan múlt ki. S ebben nem kis része volt Pilon fejlett technikájának.

Tíz perc múlva már elő is jött az erdőből, és Danny háza felé tartott. A kis kakast lekopasztva és szétbontva zsebeiben helyezte el. Pilon mindennél komolyabban vette ezt a vezérelvet: Soha semmilyen körülmények között ne vág haza tollat, fejet és lábát! E három dolog nélkül egy csirkének sem lehet bebizonyítani a személyazonosságát.

Estére fenyőtobozokkal begyűjtöttak a kályhába. A tűz vidáman ropogott. Danny és Pilon jóllakottan és boldogan ültek hintaszékeiken, s előre-hátra ringatták magukat. A vacsorát gyertyavilág mellett költötték el, de most csak a tűzhely parazsa világította meg úgy-ahogy a szobát. Hogy tökéletesebbé tegye hangulatukat, eső kezdett kopogni a tetőn. Csak egyetlen kis lyukon ázott be, oda azonban egyikük sem akart ülni.

– Jó ez így – szólta Pilon –, emlékezz csak vissza az éjszakákra, amikor kint aludtunk a hidegben. Így kell élni!

– Igen – mondta Danny –, és mégis különös. Évekig nem volt házam. Most kettő van. De hogy aludjam egyszerre két házban?

Pilon gyűlölte a pazarlást.

– Ez nyugtalanít engem is. Mért nem adod ki az egyik házat?
– javasolta.

Danny lábával nagyot toppantott.

– Pilon – kiáltotta. – Mért nem gondoltam eddig erre?

Egyre jobban megbarátkozott az ötlettel.

– De ki venné ki, Pilon?

– Majd én kivesszem. Tíz dollárt fizetek érte havonként.

– Tizenötöt – alkudozott Danny. – Jó ház. Megér tizenötöt.

Pilon dörögve belement. Belement volna ő sokkal többre is, mert tudta, milyen emelkedést jelent, ha valakinek saját lakása van. És Pilon nagyon vágyott erre az emelkedésre.

– Szóval, megegyeztünk – állapította meg Danny. – Bérbe veszed a házat. Majd meglátod, milyen jó háziúr leszek. Sose háborgatlak.

Pilonnak, katonaeveit leszámítva, soha életében nem volt még tizenöt dollárja. De úgy gondolta, a bérösszeg csak egy hónap múlva lesz esedékes, és ki tudja, mi minden történhetik egy hónap alatt.

Megelégedetten hintáztak a tűz mellett. Kis idő múlva Danny kiment, és néhány almával jött vissza.

– Az eső úgyis leverte volna őket – mentegetődzött.

Pilon, hogy ő is csináljon valamit, fölkel, és meggyújtotta a gyertyát; bement a hálószobába, s egy perc múlva mosdótállal, kancsóval, két piros üvegvázával s egy strucctoll bokkrétával tért vissza.

– Nem jó, ha ennyi törekeny dolog van az ember keze ügyében – mondta –, mert megsíratja, ha aztán összetörnek. Jobb, ha egyáltalán nincsenek.

Levette a papírrózsákat a falról.

– Egy kis figyelmesség Senora Torrellinek – magyarázta, amikor kiment.

Nemsokára esőtől ázottan, de diadalmas arccal jött vissza, kezében egy kancsó vörösborral.

Később elkeseredetten vitakoztak, de hogy ki győzött, egyikük sem tudta, annyira kimerítették őket a nap izgalmai. A bortól elálmosodtak, lefeküdtek tehát a padlóra aludni. A tűz kialudt, a tűzhely meg-megroppant, amint hűlt. A gyertya fölborult, és kis, kékes tiltakozó lánggal a saját zsírjába fulladt. A házra sötétség, nyugalom és békesség borult.

3

*Pilonban dolgozik a hatalomvágy,
és időnként győz a gonosz*

Másnap Pilon átköltözött a másik házba. Pontosan olyan volt ez is, mint Dannyé, csak kisebb. Itt is kasztíliai rózsa nyílt a tornác fölött, az udvart is fölverte a gyom, a kertben is ugyanolyan öreg, kopár gyümölcsfák álltak, s virítottak a piros gerániumok is. S a legközelebbi kapu Mrs. Soto baromfiudvarára nyílt.

Danny nagy ember lett, hiszen bérháza volt, de Pilon is emelkedett a ranglétrán: egy egész házat bérelt.

Merőben valószínűtlen, hogy Danny számított a bérösszegre, s hogy Pilon valaha is fizetni akart. Ha mégis így történik, csalódtak volna mind a ketten. Danny sohasem kérte, és Pilon sosem ajánlotta föl.

A két barát gyakran volt együtt. Ha Pilon egy kancsó bort vagy egy darab húst szerzett, Danny biztosan betoppant látogatóba. S ha valami úton-módon Dannynak kedvezett a szerencse vagy saját ügyessége, Pilon nála mulatta át az éjszakát. A szegény Pilon szívesen megfizette volna a bért, ha lett volna neki miből, de persze sose volt, még csak futólag sem, amit Danny kezébe

olvashat. Pedig Pilon tisztességes ember volt. Sokszor érzett lelkiismeret-furdalást Danny jósága és saját szegénysége miatt.

Egy este keresett egy dollárt, mégpedig olyan csodálatos módon, hogy azonnal el is akarta felejteni, mert attól tartott, hogy még az emlékezésbe is beleőrül. A San Carlos hotellel szemben nyomta e szavakkal a kezébe egy férfi:

– Szaladj el és hozz négy üveg sört! A hotelben elfogyott.

Az ilyen dolgok csodával határosak, gondolta Pilon. Hittel kell fogadni őket, nem szabad aggályoskodni és kérdezősködni. Először Danynek szánta a pénzt, de aztán útközben vett érte egy gallon bort, és két kövér leányzót csalt magával haza.

Danny arra járt, meghallotta a ricsajt, és vidáman bement. Pilon a karjába vetette magát, és mindent Danny rendelkezésére bocsátott. Később aztán, mikor Danny az egyik lány s a fele bor iránti igényét akarta kielégíteni, parázs verekedés tört ki közöttük. Danny a csatában elvesztette egy fogát, Pilonnak viszont teljesen szétszakadt az inge. A lányok visítotak, és válogatás nélkül rúgtak abba, aki éppen alul volt. Végül is Danny föltápáskodott, s az egyik lányt úgy gyomron bokszolta, hogy az brekegve támolygott az ajtóhoz. A másik, miután ellopott két fazekat, barátnője után somfordált.

Egy darabig Danny és Pilon az asszonyi hűtlenség fölött siránkozott.

– Te még nem tudod, milyen szemét népség a nő – szólalt meg Danny bölcselkedve.

– De tudom – mondta Pilon.

– Nem tudod.

– Tudom.

– Hazudsz.

Ezen újból összeverekedtek, de nem olyan szépen, mint az imént.

Ezek után Pilon már könnyebben vette a ki nem fizetett házbért. Nem volt-e vendéglátója saját háziurának?

Hónapok teltek el így. Pilon egyre jobban aggasztotta a házbérgond, s tépelődései idővel szinte elviselhetetlenné váltak. Végül, végső kétségbeesésében egy teljes napig halat tisztított Chin Kee-nél, és keresett vele két dollárt. Estére aztán nyakába kötötte piros kendőjét, fejébe nyomta apja ünneplőkalapját, és elindult a dombra, hogy lefizesse Dannynek a két dollárt. Útközben azonban inkább két gallon bort vásárolt érte.

Jobb lesz így – gondolta. – A rideg pénz nem fejezi ki barátom iránt táplált meleg érzéseimet. De az ajándék, az más. Meg aztán azt is mondhatom, hogy a bor öt dollárba került.

Pilon tudta, hogy ez ostobaság, de már rászánta magát. Senki sem ismeri Dannynél jobban a borárakat Montereyben.

Pilon egész úton boldog volt. Lelke föl villanyozódott, egyenesen, az orra után, Danny háza felé tartott. Lába, ha nem is gyorsan, mindenesetre biztosan vezette az ismerős irányba. Hóna alatt egy-egy csomagot szorongatott: papírba csomagolva két gallon bort.

Bíboralkonyat volt, az a bűbájos idő, mikor a nap már nyugovóra tért, de az est gyönyörei s a baráti beszélgetések még nem kezdődtek meg. A fenyők feketén váltak el az égtől, s a földön mindent sötétség burkolt, de az ég olyan szomorúan ragyogott, mint az emlékezet. A sirályok, miután a montereyi halászokat meglátogatták, lassú mozdulattal repültek haza tengeri szirtjeikre.

Pilon szerette a szép és rejtélyes dolgokat. Arcát az ég felé emelte, s lelke a nap utolsó sugaraival a hétköznapi élet fölé emelkedett. Ez a tökéletlen, ármánykodó, verekedő, iszákos és káromkodó Pilon csak lassan evickélt fölfelé, de a másik, a sóvár és ragyogó Pilon együtt szállt a tengeri sirályokkal oda, hol a madarak érzékeny szárnyukat az estében furdették. Ez a Pilon szép volt, gondolatait nem mocskolta be önzés és buja vágyakozás. Érdemes megtudnunk, mire is gondolt.

A mi Atyánk jelen van az estében. Ezek a madarak az Atya homloka körül röpködnek. Drága madarak, drága tengeri sirályok, mennyire szeretlek benneteket! Lassú szárnyatok

megsimogatja a szívemet, mint a jó gazda az alvó kutya teli bendőjét, mint Krisztus keze a kisdedek fejét. Drága madarak, szálljatok nyitott szívemmel fájdalmas Miasszonyunk elé!

Aztán elmondta a legédesebbet, amit csak tudott:

– Ave Maria, gratia plena...²

A rossz Pilon lába megbénult. Igazság szerint e pillanatban a rossz Pilon teljes egészében megszűnt létezni. (Halld ezt, tanúsodó angyal!) Nem volt, nincs, és nem is lesz tisztább lélek, mint Pilon e pillanatban. Galvez dühös kutyája előbújít, hogy megharapja a sötétben magában álldogáló Pilon lábát. De Galvez kutyája csak körülszimatolta, aztán továbbment, nem harapta meg.

Egy megtisztult és megmentett lélek kétszeresen veszélyben forog, mert minden a világon összeesküszik ellene.

– Még a szalma is azért zizeg a térdem alatt, hogy elvonjon az imádságtól – mondja Szent Ágoston.

Pilon lelke még saját emlékeivel szemben sem volt elég állhatatos, mert míg a madarakat figyelte, eszébe jutott, hogy Mrs. Pastano olykor a tengeri sirályok húsát is fölhasználta a tamales készítéséhez. Ez az emlék fölcsigázta éhségét, s az éhség egyszeriben levetette őt a mennyországból. Pilon megint a jó és rossz ügyes keveréke lett. Galvez rossz kutyája morogva, berzenkedve megint visszafordult, s azon búslakodott, hogy elmulasztott egy jó alkalmat, amikor Pilon lábát megharaphatta volna.

Pilon behajlította a karját, hogy könnyítsen a palackok súlyán.

Sok történet tanúsítja és bizonyítja azt a tényt, hogy a legnagyobb jóra hajlamos lélek hajlamos egyszersmind a legnagyobb gonoszságra is. Ki szentségtelenebb, mint egy kiugrott pap? Van-e érzékibb a tegnapi szűznél? Ez azonban lehet, hogy csak látszat.

Pilon, ahogy az égből lehullt, tudtán kívül megint a keserű szelek sodrásába került, melyek az éjszakában gyülekező gonosz dolgok felé terelték. Léptei még Danny háza felé vitték, de ebben nem volt már sem szándék, sem meggyőződés. Csak egy

² Üdvöz légy Mária, malasztal teljes...

jel kellett volna, és irányt változtat. Már arra gondolt, milyen csodálatosan költhetné el a két gallon bort, sőt több, mennyi ideig ihatna!

Teljesen besötétedett. Nem látszott már sem a sáros út, sem az árok. Abból még nem lehet leszűrni erkölcsi tanulságot, hogy éppen abban a pillanatban, amikor Pilon ösztönei könnyű pehely módjára nagylelkűség és önzés között ingadoztak, Pablo Sanchez az út menti árok partján ült, és arra gondolt, hogy rágyújtana egy cigarettára, és meginna egy pohár bort.

Ó, a milliók imájának nagyon kell verekednie és tülekednie, hogy az Úr zsámolyához érjen.

Pablo először lépteket hallott, aztán egy kopott alakot pillantott meg, majd fölismerte Pilon.

– Hé, amigo! – kiáltotta lelkesülten. – Micsoda terhet cipelsz te itten?

Pilonnak földbe gyökerezett a lába, úgy pislogott az árok felé.

– Azt hittem, börtönben vagy. Valami lúdhistóriáról hallottam.

– Ott is voltam, Pilon – mondta Pablo gunyorosan. – De nem tartottak valami jól. A bíró azt mondta, hogy az ítélet nem tesz nekem jót, a rendőrség meg azt panaszolta, hogy három ember fejadagjánál is többet eszem. Így hát becsületszóra elengedtek – fejezte be büszkén.

Az önzéstől megmenekült Pilon. Igaz, hogy a bort nem vitte el Dannyhez, de azon nyomban meghívta rá Pablót otthonába. Ha az élet országútja két nemes ösvényre ágazik, amelyek közül csak az egyiket szabad választani, ki ítéli meg, melyik lett volna az üdvösebb?

Pilon és Pablo örömmel lépett be a kis házba. Pilon gyertyát gyújtott, és két befőttestányért pohárnak nevezett ki.

– Egészségedre! – mondta Pablo.

– Salud!

Néhány perc múlva Pablo kiáltott „Salud”-ot.

– Fusson ki a szemed! – mondta Pilon.

Rövid ideig csend volt.

– Su servidor³ – mondta Pilon.

– Le a patkánylyukon – mondta Pablo.

Két gallon bor még két paisanónak is sok. Szellemileg a kancsó a következő fokozatokat mutatták. Az első palack hasán túl: komoly, megfontolt beszélgetés. Két hüvelykkel lejjebb: édesen szomorkás emlékek. További három hüvelyk: régi, beteljesedett szerelmek. Még egy hüvelyk: régi, keserves szerelmek. Az első üveg végén: általános, őszinte világfájdalom. A második üveg nyakán alul: sötét, istentelen kétségbeesés. Két ujjnyival lejjebb: a halál és vágy dalai. Újabb hüvelyk: minden ismert nóta. Itt a fokozatok megszűnnek, mert a folytonosság megszakad, és minden bizonytalaná válik. Ettől az időtől fogva minden megtörténhetik.

De térjünk vissza az első fokozatra, a komoly és megfontolt beszélgetésre, mert ennél a pontnál tette meg Pilon indítványát.

– Pablo – kérdezte –, nem fáradtál még bele, hogy nedves árokban alszol, otthontalanul, egyedül?

– Nem – felelte Pablo egyszerűen.

Pilon rábeszélőleg lágyította meg a hangját.

– Én is így gondolkoztam, barátom, míg piszkos, kóbor kutya módjára éltem. Én is elégedett voltam, mert nem tudtam, milyen édes az otthon, a tető, a kis kert. Ó, Pablo, ez az igazi élet!

– Elég kellemes – hagyta helyben Pablo.

Pilonnak csak ez kellett.

– Nem akarod kivenni a házam egy részét? Nem fekszel többé a hideg földön. Nem megy a rakparton cipődbe a kemény homok meg a rák. Milyen jól éreznéd magad nálam!

– Biztosan.

– Ide figyelj, elég, ha tizenöt dollárt fizetsz havonta. Az egész házat és kertet használhatod, csak az ágyam hagyd békén!

³ Szolgálatodra

Gondold meg, ha valaki levelet akar írni neked, legalább lesz, ahová küldje.

– Biztos – felelte Pablo. – Ragyogó!

Pilon megkönnyebbülten sóhajtott föl. Nem is képzelte, mennyire nyomja a Danny iránti kötelezettség súlya. Biztos volt benne, hogy Pablo sosem fogja a házbért megfizetni, de ez egyáltalán nem csökkentette diadalát. Ha Danny bármikor is kérné a pénzt, nyugodtan felelheti:

– Majd fizetek, ha Pablo fizet.

A második hangulati zónába érkeztek, s Pilon arról emlékezett meg, milyen boldog volt gyermekkorában.

– Gondtalan voltam, Pablo, nem ismertem a bűnt. Igazán nagyon boldog voltam.

– Azóta sem voltunk boldogok – helyeselt szomorúan Pablo.

*Jesus Maria Corcoran, ez a derék ember,
akaratán kívül a gonosz eszközévé lesz*

Pilon és Pablo élete könnyedén folydogált. Reggel, amikor a nap fölragyogott a fenyőfák között, s alattuk hullámzott és csillogott a kék öböl, lassan, meggondoltan fölkeltek ágyukból.

A napsütötte reggel a nyugodt örömök ideje. Amikor a mályván megcsillan a harmat, minden levél mintha gyönyörű, bár talmi ékszer viselne. Ilyenkor nem lehet sietni vagy dolgozni. A gondolat lassú, mély és aranyos az ilyen reggeleken.

Pablo és Pilon kék gyapotnadrágban és kék ingben testvéri egyetértésben ballagott a ház mögötti szakadék felé. Nemso-kára aztán vissza is jöttek, kiültek a tornácra a napra, hallgatták a halászok dudáját Monterey utcáin, és kényelmesen, álmosan megvitatták Tortilla Flat eseményeit: mert ezer változás is esett Tortilla Flaten, melyek fölött csak úgy elsiklott a világ.

Ők ketten békésen üldögéltek a tornáccon. Csak a lábujjukat billentették meg a meleg deszkapadlón.

– Ha minden harmatcsepp gyémánttá válnék, nagyon gazdagok lennénk – mondta Pablo. – Egész életünket részegen tölthetnénk.

De Pilon, akit erősen fogva tartott átkos realizmusa, hozzátette:

– Akkor mindenkinek sok gyémántja lenne. Elvesztené értékét. De a bor mindig pénzt ér. Ha csak egy napig boreső hullana, s volna egy jókora tartályunk, hogy összegyűjtsük!

– De jó bor – vetette közbe Pablo –, nem olyan vinkó, amelyet legutóbb hoztál!

– Nem fizettem érte – mondta Pilon. – Valaki a táncterem mellett a fűbe rejtette. Mit várhat az ember a talált bortól?

Üldögéltek és hanyagul kergették a legyeket.

– Cornelia Ruiz jól ellátta tegnap a sötét mexikói baját – jegyezte meg Pilon.

Pablo gyengéd érdeklődéssel emelte föl tekintetét.

– Verekedtek? – kérdezte.

– Ó, dehogy. Csak az a sötét alak nem tudta, hogy Cornelia tegnap új férfival állt össze, megpróbált bemenni, és Cornelia akkor leütötte.

– A mexikói tudhatta volna – mondta Pablo kenetesen.

– Persze. Csakhogy épp a városban volt, amikor az új pasas megérkezett. Be akart mászni az ablakon, amikor az asszony lezárta az ajtót.

– Bolond az a mexikói – mondta Pablo. – Meghalt?

– Dehogy. Csak a karjára vágott. Cornelia nem volt dühös, csak nem akarta, hogy a mexikói bejöjjön hozzá.

– Cornelia nem valami állhatatos nőszemély. De a tíz éve halott apjáért még mindig misét mondat.

– No annak szüksége is van rá – jegyezte meg Pilon. – Rossz ember volt, és a börtönben sem vezekelt. Gyónni sem járt soha. Amikor már haldoklott az öreg Ruiz, elment hozzá a pap, akkor gyónt csak meg. Cornelia mesélte, hogy a pap olyan fehér volt, mint a kecske szőre, mikor kijött a betegszobából. Mégis azt mondta, hogy Ruiz gyónásának a felét sem hiszi el.

Pablo macskaszzerű mozdulattal elkapott egy legyet, mely a térdére szállt.

– Ruiz világéletében hazug ember volt. Az ilyen léleknek töméntelen misére van szüksége. De azt hiszed, ér valamit az olyan mise, amire a Cornelia házában alvó részegek zsebéből lopják ki a pénzt?

– A mise az mise – szögezte le Pilon. – Mit érdekl, honnan vetted a két garast, akitől két pohár bort veszel? Az Istent sem érdekl, miből fizetik a misét. Egyszerűen szereti, mint te a bort. Mulphy atya mindig halászni járt. Hónapokig olyan íze volt Krisztus szent testének, mint a makrélának, de azért a szentség csak szentség maradt. Magyarazzák ezt a papok, ahogy akarják, ez nem a mi dolgunk. A mi gondunk az, hogy honnan szerezhetnénk néhány tojást. Szívesen ennék most egyet.

Pablo szemébe húzta kalapját, hogy ne bánts a napfény.

– Charlie Meeler mesélte, hogy Danny Rosa Martinnal, azzal a portugál lánnyal állt össze.

Pilon rémülten egyenesedett ki.

– Az a lány talán feleségül akar menni Dannyhez? Ezek a portugálok mindig házasodni akarnak, és nagyon szeretik a pénzt. Aztán ha összeházasodnak, Danny esetleg zaklatni fog a házbérért. Annak a Rosának új ruhák kellene. Minden asszony ilyen. Ismerem őket.

Pablo is dühösnek látszott.

– Hátha elmennénk Dannyhez, és beszélénk vele... – tanácsolta.

– Esetleg néhány tojást is kaphatnánk tőle – elmélkedett tovább Pilon. – Mrs. Morales tyúkjai jó tojók.

Cipőt húztak, és csendesen elballagtak Danny háza felé.

Pilon megállt, fölemelt a földről egy sörösüvegkupakot, aztán káromkodva elhajította.

– Valami komisz ember hagyhatta itt, hogy megtévessze a népeket.

– Én is fölvettem múlt éjjel – mondta Pablo. Benézett egy kertbe, hol már érni kezdett a zöld kalász, és szellemes megjegyzést tett az érésről.

Dannyt a pitvarban találták. Rózsabokra mögött üldögélt, és csak a lábujjait mozgatta a legyek ellen.

– Ai, amigós – köszöntötte őket fanyarul.

Pilon és Pablo levette kalapját és cipőjét, és mellé telepedett. Danny dohányzacskót és papírt vett elő, s Pilonnak nyújtotta. Pilon lágy, megindult pillantást vetett rá, de nem bocsátkozott magyarázatba.

– Cornelia Ruiz leütötte a sötét mexikóit – mondta.

– Hallottam róla – felelte Danny.

– Ezekből az asszonyokból kiveszett minden erkölcs – mondotta fanyarul Pablo.

– Veszélyes összekeveredni velük – vetette közbe Pilon. – Hallottam, hogy itt a Flaten van egy fiatal portugál lány, aki tesz az ellen, hogy a férfiak el ne felejtsek.

Pablo rosszallólag csettintett, és szélesre tárta karját.

– Mit tehet egy férfi? Lehet itt tanácsot adni?

Mind a ketten Danny arcát figyelték, de az meg sem rebbent.

– Rosának hívják azt a lányt – mondta Pilon. – A másik nevét nem akarom megmondani.

– Ó, Rosa Martinra gondolsz – jegyezte meg nagyon kevés érdeklődéssel Danny. – Ugyan hát, mit vártok egy portugáltól?

Pablo és Pilon megkönnyebbülten sóhajtott föl.

– Hogy vannak Mrs. Morales tyúkjai? – kérdezte Pilon tárgyilagosan.

Danny szomorúan rázta a fejét.

– Mind megdöglött. Mrs. Morales valami szárított zöldbabot hozott hordóban, de a hordó megerjedt, erre a babot a csirkék elé szórta, s azok mind fölfordultak tőle. Mind egy szálig.

– S mi történt a csirkékkel? – kérdezte Pablo.

Danny két ujjával tiltakozó mozdulatot tett.

– Valaki figyelmeztette Mrs. Moralest, nehogy egyék a csirkéből, mert megbetegszik; mi azután jól kipucoltuk a belsejüket, és eladtuk a mészárosnak.

– Meghalt tőlük valaki?

– Nem. Azt hiszem, a csirkéknek semmi bajuk sem volt.

– Nem vettél egy kis bort a csirkék árán?

Danny cinikusan mosolygott.

– Mrs. Morales vett; múlt éjszaka nála voltam. Bizonyos szempontból egészen csinos asszony, és egyáltalán nem is olyan öreg.

Pilon és Pablo szívébe visszatért a rémület.

– Weelie, az unokatestvérem azt mondja, hogy ötvenéves – jegyezte meg izgatottan Pilon.

Danny kitárta a karját.

– Mit számítanak az évek? – mondta mély bölcsességgel. – Kedves teremtés. Saját házában lakik, és kétszáz dollárja van a bankban.

Itt Danny egy kicsit zavarba jött.

– Szeretnék valami kis ajándékot vinni Mrs. Moralesnek.

Pilon és Pablo lesütött szemmel lábukat bámulták, s minden lelkierejükkel azon fáradoztak, hogy kivédjék a várható támadást. Erőlködésük hiábavalónak bizonyult.

– Ha csak egy kis pénzem volna – mondta Danny –, vennék neki egy doboz cukorkát.

Jelentősegteljesen nézett két bérlőjére, de egyik sem válaszolt.

– Legalább egy-két dollárra volna szükségem.

– Chin Kee éppen most kezdte meg a halszárítást – jegyezte meg Pilon. – Tisztíthatnál nála fél napig halat.

Danny csípősebben kezdett beszélni.

– A halaprítás cseppet sem illik olyan háztulajdonoshoz, akinek két háza is van. De tán, ha végre egy kis bért fizetnétek...

– Mindig a házbér – kiáltotta Pilon. – Azt akarod, hogy kimenjünk az utcára, a csatornában feküdjünk, míg te puha ágyon heversz? Gyere, Pablo – mondta –, szerzünk pénzt ennek az úrnak, ennek az uzsorásnak.

És nagy büszkén elindultak.

– Hol szerzünk pénzt? – kérdezte Pablo.

– Nem tudom – felelte Pilon –, de talán nem is kéri újból.

Mindazonáltal az embertelen követelés mélyen fölzaklatta lelki békéjüket.

– Vén zsidónak fogjuk ezentúl nevezni, ha találkozunk vele – javasolta Pilon. – Évekig barátai voltunk. Ha ínségben volt, tápláltuk. Ha fázott, fölruháztuk.

– Mikor volt ez? – kérdezte Pablo.

– Szóval megtettük volna, ha olyasmire lett volna szüksége, ami nekünk éppen van. Ilyen barátsággal voltunk mi iránta. S most porba döntötte ezt a barátságot, hogy egy kövér öregaszonyoknak egy doboz cukorkát vegyen.

– A cukorka nem is való felnőtteknek – mondta Pablo.

Ennyi izgalom teljesen kimerítette Pilon. Leült az út menti árokba, állát kezére támasztotta, és vigasztalhatatlan volt.

Pablo is leült, de csak a pihenés kedvéért, hiszen őt nem fűzték olyan régi és szép baráti szálak Dannyhez, mint Pilon.

Az árok fenéke száraz fűvel és cserjével volt tele. Pilon, ahogy fájdalmában és méltatlankodásában maga elé bámult, észrevette, hogy az egyik bokor alól emberi kar nyúlik ki. S mi több, az emberi kar mellett egy félig teli gallon bor. Megragadta Pablo karját, és odamutatott.

Pablo szinte elhűlt.

– Talán halott.

Pilon újra visszanyerte lélekjelenlétét és tisztánlátását.

– Ha halott, a bor úgysem használ neki. Nem temetik melléje.

A kar megmozdult, félrehajtotta az ágakat, és előtűnt Jesus Maria Corcoran piszkos arca és tüskés, vörös szakállá.

– Ai Pilon, ai Pablo – mondta bizonytalanul. – Que tomas?⁴

Pilon nyomban lecsúszott hozzá.

– Amigo, Jesus Maria! Beteg vagy?

Jesus Maria édesen mosolygott.

⁴ Mit akarsz?

– Csak részeg – dörmögte és térdre emelkedett. – Gyertek, igyatok egyet, barátocskáim! Húzzátok csak jól meg! Van még.

Pilon könyöke fölé emelte az üveget. Négyet kortyintott, s ezalatt több mint egy pintet apadt a palack tartalma. Aztán Pablo emelte föl az üveget, s úgy játszott vele, mint a macska a pehelylyel. Kabátja ujjával megtörölte az üveg száját, aztán megszagolta a bort. Hármát-négyet kortyolt, csak úgy kóstolónak, s önkínzásul egy kortyocskát forgatott a szájában.

– Madre de Dies, que vino!⁵ – mondta végül. Fölemelte a palackot, s a vörösbor boldogan csörgedezett le a torkán.

Pilon már rég az üveg után nyúlt, amikor Pablo megint lélegzetet vett.

Pilon ellágyult, és hódolatteljes arckifejezéssel fordult Jesus Mariához.

– Kincset találtál az erdőben? – kérdezte. – Valami nagy ember halt meg, s téged nevezett ki végrendeletében örökösévé, barátocskám?

Jesus Maria mindig emberbarát és kegyes lélek volt. Torkát köszörülte, és köpött egyet.

– Adjatok innom! – mondta. – Száraz a torkom. Aztán majd elmesélem, hogy történt.

Álmodozva ivott, olyan ember módjára, akinek annyi a bora, hogy ráér inni, sőt adhat is belőle valamicskét lelkiismeret-furdalás nélkül.

– Két nappal ezelőtt az öbölben aludtam – mesélte. – Egészen kint a tengerparton. Éjszaka kis hullámok egy csónakot vetettek ki a partra. Kedves kis csónak volt, az evezők is benne voltak. Beszálltam. Monterey alá csónakáztam vele. Húsz dollárt is megért volna, de a kereslet lanyha volt, s így csak hetet kaptam érte.

– Maradt pénzed? – vetette közbe Pilon izgatottan.

– Elmondom végig, hogy történt – mondta némi méltósággal Jesus Maria. – Vettem két gallon bort, és idehoztam föl az

⁵ Az istenit, micsoda bor!

erdőbe, aztán sétálni hívtam Arabella Grosst. Vásároltam neki egy selyembugyogót Montereyben. Nagyon tetszett neki, olyan puha volt és olyan rózsaszín! Egy pint whiskyt is vettem neki, aztán egy idő múlva katonákkal találkoztunk, és Arabella velük ment.

– Ó, hát így lopta el egy jó ember pénzét?! – kiáltott föl kétségbeesetten Pilon.

– Nem – mondta Jesus Maria elmélázva. – Épp ideje volt, hogy elmenjen. Én meg idejöttem, és aludni tértem.

– Szóval nincs több pénzed?

– Nem tudom – mondta Jesus Maria –, meg kell nézнем.

Kotorászni kezdett a zsebében, s három gyűrött dollárt és egy tízcentest halászott elő.

– Estére még egy olyan izét, olyan melltartót akarok vinni Arabella Grossnak.

– Olyan szalagra dolgozott kis selyemtasakokat?

– Olyat – mondta Jesus Maria –, bár nem olyan kicsit, mint gondolnátok; éppen ellenkezőleg.

Köhögött és a torkát köszörülte.

Pilon nyugtalanul hallgatta.

– Az éjszakai levegő teszi – mondta. – Nem tanácsos a szabad ég alatt aludni. Gyere, Pablo, hazavisszük és kikúráljuk a meghűlésből. Már meg is kezdődött nála a tüdőbaj, de majd mi kigyógyítjuk.

– Mit fecsegték összevissza – szólt Jesus Maria –, nincs nekem semmi bajom.

– Azt csak gondolod – felelte Pilon. – Rodolfo Kelling is azt hitte. S egy hónappal ezelőtt magad is ott voltál a temetésén. Angelina Vasquez is azt hitte. A múlt héten halt meg.

Jesus Maria megrettent.

– Mit gondoltok, mi bajom van?

– Az éjjeli levegő teszi – mondta Pilon bölcsen. – Nem bírja a tüdőd.

Pablo a borosüveget olyan ügyesen dugta egy nagy csomó gaz alá, hogy a járókelőnek, aki nem tudta, mit rejt a bozót, föl se tűnt.

Pilon Jesus Maria mellett ballagott. Néha-néha könyöke alá nyúlt, hogy ezzel is figyelmeztesse betegségére. Bevezették a házba, tábori ágyra fektették, és bár meleg nap volt, letakarták egy avított gyapjúkendővel. Pablo meghatóan ecsetelte a tüdővészben szenvedők és senyvedők szomorú sorsát, Pilon meg bűbajosra hangolta a hangját. Mély tisztelettel beszélt a kis házban való idilli élet örömeiről. Mikor az éj leszáll, elfogy a bor és a szó, s halálos köd hull a földre, mint egy óriási bagoly lelke, nem kell kimenni az egészségtelen szakadékba aludni. Nem bizony. Az ember meleg ágyába bújjik, és alszik, mint a gyermek.

Jesus Maria az elbeszélés e pontján elszenderedett. Pilon és Pablo fölkelte és megitta. Pilon ekkor megindítóan festette le a reggeleket, mikor az ember meleg fészkében hever, míg a nap elég magasra nem hág. Nem kell kint dideregni hajnalban, kezét dörzsölve, hogy meg ne fagyjon.

Végül Pilon és Pablo teljesen behálózta Jesus Mariát, mint két hallgatag vadászkutya a zsákmányát. Jesus Maria számára tizenöt dollár havi bért állapítottak meg. Boldogan belement. Mindannyian kezét ráztak. Az üveg is előkerült a bozót alól. Pilon mélyeket húzott, mert tudta, hogy a legnehezebb kötelesség még előtte van. Míg Jesus Maria ivott, nagyon kedvesen, de nagyon tárgyilagosan ki is bökte:

– Előlegül csak három dollárt kell most fizetned.

Jesus Maria letette az üveget, és rémülten nézett rá.

– Azt már nem! – tört ki belőle. – Megígértem Arabella Grossnak, hogy veszek neki olyan kis izét. Majd megfizetem a házbért, ha itt az ideje.

Pilon észrevette, hogy baklövést követett el.

– Mikor a tengerparton, az öbölben feküdtél, Isten egy kis csónakot vezérelt hozzád. Azt hiszed, a jóisten azért tette, hogy selyemnadrágot vásárolj annak az utolsó perszónának? Nem.

Isten azért tette veled, hogy halálra ne hűtsd magad az éjszakában, a földön. Azt hiszed, érdekli az Istent Arabella keble? Két dollárt mindenesetre letétbe kell helyeznünk – folytatta. – Egy dollárért meg vehetsz akkora vacakot, hogy egy tehén tőgye is belefér.

Jesus Maria még mindig szabadkozott.

– El kell hogy mondjam neked – folytatta Pilon –, hogyha Dannynek le nem fizetünk két dollárt, mindnyájan mehetünk az utcára, s ez a te bűnöd lesz. A te lelkesen szárad, ha az árokban alszunk.

Ennyi irányból jövő, ily sok támadásra Jesus Maria Corcoran megadta magát. Átnyújtott két gyűrött bankjegyet Pilonnak.

Ezzel aztán a feszült hangulat elmúlt, s helyét a békének, nyugalomnak és mély, meleg barátságnak adta át. Pablo a kendőt visszavitte a saját ágyába, és megindult a beszélgetés.

– Ezt a pénzt el kell vinnünk Dannynek.

Ahogy első étvágjukat kielégítették, most már csak gyümölcsöstálcából szürcsölgették a bort.

– Miért van Dannynek olyan égető szüksége két dollárra? – kérdezte Jesus Maria.

Pilon bizalmaskodó lett. Két keze úgy röpködött, mint két ikerlepke, s csak a csuklója és karja akadályozta meg, hogy ki ne repüljön az ablakon.

– Danny barátunk Mrs. Moralesszel lépett bizalmas kapcsolatba. Ó, ne hidd, hogy Danny megbolondult. Mrs. Moralesnek kétszáz dollárja van a bankban. Danny egy doboz cukorkát akar neki venni.

– Pedig a cukorka nem tesz jót az embernek – jegyezte meg Pablo. – Megfájdul tőle a foga.

– Ez csak Dannyre tartozik – mondta Jesus Maria. – Ha meg akarja fájdítani Mrs. Morales fogát, az ő dolga. Mit törődünk mi Mrs. Morales fogával?

Az aggodalom felhője telepedett Pilon arcára.

– Csakhogy – vetette közbe komolyan – ha a mi Danny barátunk cukrot vesz Mrs. Moralesnek, bizonyára ő is eszik belőle, így a mi barátunk foga fájdul meg.

Pablo nyugtalanul csóválta a fejét.

– Mégiscsak helytelen dolog volna, ha Dannynek a barátai, akikben bízott, fogfájást okoznának.

– Mit tegyünk hát? – kérdezte Jesus Maria, bár mindnyájan egészen pontosan tudták, hogy mit fognak tenni. De udvariasan vártak, hogy a másik tegye meg a kikerülhetetlen indítványt. A csend kezdett kínosan hosszúvá válni. Pilon és Pablo érezte, hogy nem szabad javasolnia, mivel bizonyos okoknál fogva érdekelt felek voltak.

Jesus Maria házigazdái iránti kötelességének érezte a hallgatást, de amikor barátai némaságából megértette, hogy mit kívánnak tőle, azon nyomban megtörte a csendet.

– Egy gallon bor kedves ajándék egy hölgy számára – tanácsolta eltűnődve.

Pilon és Pablo megdöbbsent éleselméjűségén.

– Megmondhatjuk Dannynek, hogy a fogának jobbat tesz, ha bort visz.

– De talán Danny figyelembe sem veszi gondosságunkat. Ha pénzt adunk neki, nem parancsolhatunk rá, hogy mire fordítsa. Esetleg mégis cukorkát vesz, s akkor időnk és fáradozásunk kárba vész.

Jesus Mariát tették meg társaságuk eltartójának és nehéz helyzetük megoldójának.

– Talán nem lesz baj, ha mi magunk vesszük meg és visszük el a bort Dannynek – javasolta.

– Ez a helyes! – kiáltott föl Pilon. – Megtaláltad a megoldást.

Jesus Maria szerényen mosolygott. Érezte, hogy előbb vagy utóbb valaki kinyilatkoztatta volna ezt az eszmét.

Pablo az utolsó maradék bort kitöltötte a gyümölcsöstálkába, s fáradtan hajtották föl ekkora erőfeszítés után. Büszkeséggel

töltötte el őket a tudat, hogy erre a gondolatra ilyen logikusan s ennyire emberbaráti okokból jöttek rá.

– De most már megéheztem – mondta Pablo. Pilon fölkelt, az ajtóhoz ment, és föl nézett a napra.

– Dél múlt – állapította meg –, Pablo meg én Torrellihez megyünk borért, te meg, Jesus Maria, addig menj Montereybe, és szerezz valami harapnivalót! Mrs. Bruno a parton talán ad halat. És valahol esetleg egy kis kenyeret is tudsz szerezni.

– Inkább veletek megyek – mondta Jesus Maria, mert gyanította, hogy barátai agyában egy hasonlóképp logikus és kikerülhetetlen szándék vert tanyát.

– Nem, Jesus Maria – mondták komolyan. – Most két óra lehet vagy még több. Egy óra múlva három lesz. Akkorra szeretnénk, ha megjönnél valami ennivalóval. Talán egy pohárka bor is kerül majd melléje...

Jesus Maria kényszeredetten nekiindult Monterey felé. Pablo és Pilon pedig boldogan ballagott Torrelli házához.

5

Szent Ferenc megváltoztatja a dolog folyását, és méltó büntetést mér Pilonra, Pablóra és Jesus Mariára

A délután olyan észrevétlenül telt, mint a boldog ember öreg-sége. A napsugárba is arany vegyült. Az öböl kékebb lett, s a parti szellő apró hullámokat vésett a vízre. Azok a magános horgászok, akik abban a hitben élnek, hogy a hal jobban harap dagály idején, elhagyták szirtjeiket, s helyüket azoknak a horgászoknak adták át, akik arra esküdtek, hogy apály idején harap a hal inkább.

Három órakor a szél megfordult, s lágyan fújdogálva mindenféle kellemes, zsíros illatot hozott az öböl felől. A montereyi hálójavítók, sok szabad idejük lévén, letették orsóikat, és cigarettát sodortak. A város utcáin poros autókon kövér hölgyek gördültek a Hotel Del Monte felé teára vagy pezsgős ginre, s szemükből az a fajta fáradtság és bölcsesség sugárzott, mint a disznókéből. Az Alvarado Streeten Hugo Machado, a szabó, táblácskát tűzött ki boltja ajtajára: „Öt perc múlva visszajövök” – ezzel hazament, s persze nem tért vissza. A fenyőfák lassan, kéjesen hullámozgottak. A tyúkok száz baromfiudvarban panaszolták együgyű hangjukon örök sorsukat.

Pilon és Pablo nyugodtan üldögélt egy rózsaszín kasztíliai rózsafa árnyékában Torrelli kertjében. Békésen iddógáltak, és oly észrevétlenül telt el fejük fölött a délután, ahogy a hajszalak nőnek.

– Még jó is, hogy nem viszünk két gallon bort Danynek – mondta Pilon –, mert ő aztán nem tud mértéket tartani az ivásban.

Pablo helyeselt.

– Danny egészségesnek látszik, de éppilyen emberek halnak meg naponta. Gondolj csak Rudolfo Kellingre vagy Angelina Vasquezre!

Pilon realizmusa némiképpen megint a fölszínre került.

– Rudolfo a Pacific Grove fölött a kőbányába zuhant – jegyezte meg a szelíd rosszallás hangján. – Angelina egy doboz romlott halat evett meg. De – folytatta kegyesen – értem, mire gondolsz. Töménten ember hal meg a bor mértéktelen élvezéséről.

Egész Monterey lassanként az éjszakára készült elő. Mrs. Gutierrez elkészítette az enchilada-mártást. Rupert Hogan, a butikos, vizet kevert a ginhez, és félretette az éjfél utáni pityókásoknak. Viszont saját esti whiskyjébe egy kis paprikát töltött. Az El Paseo tánchelyiségben Bullet Rosendale egy doboz peracet nyitott föl, s mint durva, barna csipkét rendezte el nagy tálcáján. A Palace Drug Company lehúzta redőnyeit. Egy kisebb csoport, mely délutánját a postahivatal előtt töltötte, hogy barátaival találkozzék, most az állomás felé indult, hogy megnézzék, vajon bejött-e már San Francisco felől a Del Monte expressz. A tengeri sirályok jóllakottan röppentek föl a halászöbölben, és sziklaszirtjeik felé keringtek. Pelikáncsoportok éjjeli szállásukra vonultak, s amerre csak szálltak, megpaskolták a vizet. Az olasz halászok hatalmas hengerekre csavarták hálójukat. A kilencvenéves, töpörödött Miss Alma Alvarez mindennapi gerániumcsokrát tette le a Szent Szűz lábához, a San Carlos templom hátsó falánál. A szomszédos metodista Pacific Grove-ben a W.C.T.U. tagjai teára és megbeszélésre gyűltek össze, s egy kis hölgy előadását hallgatták,

aki erőteljes és színes szavakkal ecsetelte Monterey bűnös életét és a prostitúciót. Véleménye szerint küldöttségnek kellene meglátogatni a montereyi szórakozóhelyeket, hogy lássák, milyen rettetések az állapotok valójában.

A nap már nyugovóban volt, és narancspírt öltött. Torrelli rózsafája alatt Pilon és Pablo befejezte az első gallon bort. Torrelli kijött a házból, átment a kerten, és ügyet sem vetett törzsvendégeire.

Megvárták, míg eltűnt szemük elől, aztán bementek a házba, és ravaszáguk biztos tudatában vacsorát csaltak ki Mrs. Torrellitől. Fenekére csapkodtak, „vajás récé”-nek nevezték, kis, udvarias szabadoságokat engedtek meg maguknak személyével kapcsolatosan, végül pedig, amikor már jól körülcirógatták és ügyesen behálózták, otthagyták.

Montereyre leszállt az este, a lámpák kigyulladtak. Az ablakból melegen szűrődött ki a fény. A montereyi színház fényreklámja szüntelen ismételte: A pokol gyermekei – A pokol gyermekei. Egy kis, de fanatikus embercsoport, abban a hitben, hogy a hal este harap leginkább, helyet foglalt a hideg tengeri sziklákön. Finom köd húzódott az utcákra, és megakadt a kémények között. Az égő fenyőfa kellemes illata töltötte be a levegőt.

Pablo és Pilon visszament a rózsafához, és leült a földre. Már nem voltak olyan elégedettek, mint az imént.

– Hideg van itt – szólt Pilon, és egyet húzott a borból, hogy fölmelegedjék.

– Haza kell mennünk – mondta Pablo –, otthon meleg van.

– Csakhogy nincs fánk, nem tudunk begyújtani.

– Jól van – mondta Pablo –, te vidd magaddal a bort, s találkozzunk a sarkon!

Egy fél óra alatt elintézett mindent. Pilon türelmesen várt. Tudta, hogy bizonyos dolgokban a barátja sem segíthet az embernek. Várakozás közben arra tekintett, amerre Torrelli tűnt el, mert Torrelli hatalmas testalkatú ember volt, aki előtt még a leggondosabban összeállított s a legszebb szavakba öntött magyarázat

is olyan volt csak, mint a pelyva. Azonkívül Pilon ismerte Torrelli olaszosan túlzott, teljesen képtelen, szigorú elméletét a házastársi kapcsolatról. De Pilon hiába várt. A dühös Torrelli nem tűnt föl a láthatáron. Rövid idő múlva Pablo érkezett meg, s Pilon csodálkozva és meglepődötten vette tudomásul, hogy egész nyáláb fenyőgallyat hozott Torrelli farakományából.

Míg haza nem értek, Pablo nem számolt be kalandjáról. Ott-hon aztán Danny szavajárását ismételte:

– Kedves teremtés ez a „vajás réce”.

Pilon bólintott a sötétben, és filozofikus nyugalommal jelentette ki:

– Ritkaság, hogy egy cégér alatt talál meg az ember mindent: bort, ételt, szerelmet és tüzelőt. Emlékezzünk meg Torrelliről, Pablo! Meg kell csak ismerni őt. Néhanapján vigyünk majd neki egy kis ajándékot!

Pilon ropogó tüzet gyújtott a vaskályhába. A két barát mellé húzta a széket, s a meleghez tartotta a gyümölcsöstálkákat, hadd melegedjék föl a bor. Ez este különösen ájtatos világitásuk volt, mert Pablo egy gyertyát vásárolt Szent Ferenc tiszteletére. De valami elterelte a figyelmét, mielőtt a kegyes tervet végrehajtotta volna. A kis viaszgyertya mindenesetre gyönyörűen égett egy kagylóhéjban, s Pilon és Pablo táncoló árnyékát vetette a falra.

– Vajon hová mehetett Jesus Maria? – kérdezte Pilon.

– Ígérete szerint már rég vissza kellett volna jönnie – mondta Pablo. – Nem tudom, megbízható ember-e vagy sem.

– Talán valami csekélység meggátolta. Jesus Maria vörös szakállával és lágy szívével majdnem mindig bajba kerül a hölgyek miatt.

– Tücsöktermészete van – mondta Pablo. – Énekel, játszik, ugrál. Semmi komolyság nincs benne.

Nem kellett soká várniuk. Alig kezdték meg a második tálka bort, betámolygott Jesus Maria. Belekapaszkodott mind a két ajtófélfába, hogy meg tudjon állni. Inge szakadt volt, arca

véres. Egyik szeme alatt sötét karika és seb látszott a rebbenő gyertyafénynél.

Pablo és Pilon hozzárohant.

– A mi kedves barátunk! Megsebesült! Biztosan leesett egy szikláról! Elgázolta a vonat!

Szavaikban a legcsekélyebb gúny sem volt, de Jesus Maria gyilkos gúnynak vette. Végignézett rajtuk használható szemével.

– Tőgy nélküli ökör volt az anyátok! – dörögte.

Rémülten fordultak el tőle közönségessége miatt.

– Megbolondult a barátunk.

– Eltört a koponyacsontja.

– Önts neki egy kis bort, Pablo!

Jesus Maria duzzogva ült a tűz mellé, és borosedényét simogatta, míg barátai türelmesen várták, hogy elmondja a tragédiát. De úgy látszik, Jesus Mariának kedve telt abban, hogy barátait a szerencsétlenségről tudatlanságban hagyja. Bár Pilon többször is megköszörülte a torkát, és Pablo rokonszenvező pillantásokat vetett feléje, Jesus Maria búskomoran és dühösen ült a kályha, a bor és a szentelt gyertya mellett, míg végre udvariatlan tartózkodása Pilont hasonló udvariatlan beavatkozásra indította. Csak még azt nem tudta, hogy kapjon bele.

– Megint a katonák? – kérdezte.

– Igen – dörögte Jesus Maria. – Egy kicsit korán jöttök ezúttal.

– Biztosan voltak vagy húszan, hogy így helybenhagytak – jegyezte meg Pilon, hogy hízelegjen barátjának. – Mindenki tudja, milyen veszélyes ember vagy, ha verekedésre kerül a sor.

Jesus Maria ettől egy kicsit fölvidult.

– Négyen voltak – mondta –, Arabella Gross is segített nekik. Fejbe vert egy darab kővel.

Pilonban felülkerekedett az erkölcsi méltatlankodás.

– Nem ismerek rád – mondta komolyan. – Hogy óvtak barátaid attól az utcasöpredéktől!

Elgondolkozott, hogy óvta-e tényleg Jesus Mariát, de aztán úgy tűnt fel neki, hogy mégis óvta.

– Ezek az olcsó fehérnépek veszélyesek ám, barátom – szolt közbe Pablo. – Aztán odaadtad neki azt a kis vacakot?

Jesus Maria a zsebébe nyúlt, s egy gyűrött, rózsaszín melltartót kotort elő.

– Nem volt rá idő – mondta. – Pedig már éppen akartam; s különben is, még be sem értünk az erdőbe.

Pilon a levegőbe szimatolt, s némi szomorú szemrehányással csóválta a fejét.

– Te whiskyt ittál!

Jesus Maria bólintott.

– Hol vetted?

– A katonáktól – felelte Jesus Maria –, ők rejtették el a csatornába. Arabella tudott róla, ő árulta el nekem. De aztán a katonák megláttak az üveggel.

A történet lassanként formát öltött. Pilon szerette ezt az elbeszélési módot. Elsikkad az esemény, ha mindent egyszerre, gyorsan adnak elő. A jó történet legfőbb sajátossága a félig elmondott dolgokban rejlik, amelyeket a hallgató saját tapasztalatai szerint egészíthet ki. Elvette Jesus Maria öléből a rózsaszín melltartót, ujjjaival végigsiklott rajta, és elgondolkodva legeltette rajta a szemét. Tekintete egyszerre csak fölragyogott.

– Tudom már – kiáltott föl –, elvisszük D annynek ezt az izét, adja oda Mrs. Moralesnek!

Jesus Marián kívül mindenki örült az ötletnek, ő azonban reménytelenül kisebbségben volt. Pablo finom ösztönével megérezte Jesus Maria vereségét, kárpótlásul telitöltötte gyümölcsösstájkáját.

Nemsokára mindnyájan mosolyogtak. Pilon egy mókás történetet mesélt, amely annak idején az apjával esett meg. A jó hangulat visszatért. Énekeltek. Jesus Maria forgótáncba kezdett, hogy megmutassa, mennyire nem ártott neki egy kis elnászpángolás.

A bor egyre apadt a kancsóban, de mielőtt még elfogyott volna, a barátok elálmosodtak. Pilon és Pablo ágyba kecmertget, Jesus Maria meg végigfeküdt a padlón a kályha mellett.

A tűz kialudt. A ház mély horkolással telt meg. Csak egy dolog mozgott még a szobában. A szentelt gyertya lándzsa alakú lángja hihetetlen gyorsasággal ugrált föl-le.

Ez a kis gyertya később erkölcsi meggondolásokra készítette Pilon, Pablót és Jesus Mariát. Egyszerű viaszhenger volt, s egy fonál húzódott benne végig. Azt mondhatná az ember, hogy az ilyen tárgy csak a fizika törvényeinek köteles engedelmeskedni, semmi másnak. Viselkedését csak a hő és az égési feltételek irányítják – gondolhatná az ember. Meggyújtjuk a belet, belekap a viaszba, és a viaszt fölszívja a kanóc. A gyertya néhány óráig ég, elfogy, és ezzel kész. Az eset befejezést nyert. Rövid idő múlva elfelejtjük, aztán mintha sose lett volna.

De elfelejtettük, hogy ebben az esetben szentelt gyertyáról volt szó? Hogy ezt a gyertyát Pablo egy tiszta pillanatában, talán vallási rajongásból, Szent Ferencnek ajánlotta föl? Pedig ez az a körülmény, amely a viaszrudacsok a fizika törvényein kívül helyezte.

A gyertya fénydárdáját az ég felé szögezte, mint az a művész, aki önmagát emésztí föl, hogy megistenüljön. Egyre rövidebb lett. Odakint szél kerekedett, és befújta a falrepedéseken. A gyertya oldalra billent. Egy selyemnaptár, melyen egy szépséges amerikai rózsza közepéből egy bűbájos leányfej mosolygott elő, kicsit elbillent a faltól. A lángkupakhoz ért. A tűz belekapott a selyembe, és a mennyezet felé futott. Egy darab leszakadt tapéta tüzet fogott, és lángolva hullt egy csomó újságpapír közé.

Az égből szentek és mártírok tekintettek alá kérlelhetetlen, konok arccal. A gyertya elvégre is szentelt volt és Szent Ferencé. Szent Ferenc hatalmas gyertyát követelt helyette éjszaka.

Ha az álom mélységét mérni lehetne, joggal mondhatnánk, hogy Pablo, aki vétkes cselekedetével felelős volt a tűzért, még

hangosabban horkolt, mint két barátja. De mivel erre nincs mértekünk, csak annyit állapíthatunk meg, hogy nagyon horkolt.

A lángok végigfutottak a falakon, s ahol a tetőn rést találtak, kitörtek a sötét éjszakába. A ház tűzropogással telt meg. Jesus Maria nehézkesen megfordult, és álmában vetkőzni kezdett. Ekkor egy égő zszindely pottyant az arcába. Erre aztán veszett ordítással fölugrott, rémülten vette tudomásul a tüzet, és csapkodni kezdett maga körül.

– Pilon! Pablo! – rikácsolta.

Berohant a másik szobába, kiráncigálta barátait az ágyból, és kituszkolta a házból. Pilon még mindig kezében szorongatta a rózsaszínű melltartót.

A ház előtt megálltak, s a lángfüggönyös, nyitott ajtót bámulták. Még látták bent az asztalon a boroskancsót, melynek fenekén még jó kéthüvelyknyi bor csillogott.

Pilon észrevette a Jesus Mariában felülkerekedett vad hősiességet.

– Ne tedd – üvöltötte –, hadd vesszen a tűzben, megérdemeljük, miért hagytuk ott?

Hallották a szirénát s a tűzoltókocsi csikorgását, amely a montereyi tűzoltólaktanyából cammogott fölfelé a dombra. A nagy, vörös tűzoltókocsi egyre közelebb érkezett, reflektorának fénye a fenyőfák között vibrált.

Pilon hirtelen Jesus Mariához fordult.

– Szaladj és mondd meg Dannynek, hogy ég a háza. Rohanj szaporán, Jesus Maria!

– Miért nem mégy magad?

– Ide figyelj – magyarázta Pilon –, Danny nem tudja, hogy te is bérlő vagy a házban. Pablóra és rám biztosan megharagudna egy kicsit.

Jesus Maria megértette ezt az érvelést, és Danny háza felé sietett. A ház sötét volt.

– Danny! – kiáltott be Jesus Maria. – Ég a házad!

Semmi válasz.

– Danny! – kiáltotta újból.

A szomszédos házban Mrs. Moralesnél kinyílt egy ablak.

– Mi a fenét akarsz? – ordította Danny ingerlékenyen.

– A másik házad, amelyikben Pablo és Pilon lakik, lángokban áll.

Danny egy pillanatig nem tudott felelni, majd megkérdezte:

– A tűzoltóság kivonult?

– Igen – kiáltotta Jesus Maria.

Már az egész ég világos volt. Hallani lehetett az épületfa recsegését.

– Hát ha a tűzoltóság sem tud csinálni semmit, mit vár akkor Pilon tőlem?

Jesus Maria hallotta, amint csattanva becsukódott az ablak. Aztán maga is megfordult, és visszasétált a tűzhöz. Rosszkor zavarta Dannyt, az biztos, de hogy közölte volna vele különben a hírt? S talán Danny is megharagudott volna, ha nem figyelmeztetik a tűzre. Jesus Maria mindenesetre örült, hogy megmondta neki. Ezzel a felelősség Mrs. Moralesre hárult.

Kis ház volt, tele mindenféle kacattal, s a falak is csontszárazak voltak. Talán a régi kínai negyed égése óta nem volt ilyen gyors és tökéletes tűzvész. A tűzoltók csak egy pillantást vetettek a lánghó felé, aztán locsolni kezdték a közeli bokrokat, fákat és házakat. Alig egy óra leforgása alatt a ház teljesen megsemmisült. A tömlők csak akkor kezdtek működni a hamuhegyek fölött, hogy eloltsák a zsarátnokot.

Pilon, Pablo és Jesus Maria összekarolva álldogált, és figyelte a történeteket. Fél Monterey és egész Tortilla Flat, Danny és Mrs. Morales kivételével, boldogan állta körül és bámulta a tüzet. Végül, mikor minden befejeződött, s a fekete pernyehalomból már csak kis gőzfelhő szállt föl, Pilon csendesen elfordult.

– Hová méysz? – kérdezte Pablo.

– Az erdőbe – felelte Pilon. – Ki akarom végre aludni magam. Azt tanácsolom, gyertek ti is! Jó lesz, ha most egy ideig nem találkozunk Dannyvel.

A másik kettő komolyan bólintott, és követte a fenyőerdő irányában.

– Jó lecke volt mindnyájunknak – sóhajtotta keserűen Pilon –, ebből aztán megtanulhattuk, hogy sose hagyjunk a házban éjszaka bört.

– Legközelebb – mondta a reménytelenség hangján Pablo – majd kiviszed, és valaki ellopja.